

[Handläggare]
[Avdelning]

MONA Referensgrupps- möte 2025-06-09

Närvarande:

Martin Brandhagen, Vetenskapsrådet
Susanne Dahllöf, MONA-supporten, SCB, ordförande
Olof Elfvering, MONA-supporten, SCB
Oscar Erixson, Uppsala universitet
Lisa Freed, MONA-supporten, SCB
Olle Hammar, Linnéuniversitetet, gäst
Jonas Holm, MONA-supporten, SCB, sekreterare
Johan Holmberg, Umeå universitet
Martin Hällsten, Stockholms universitet
Jenny Lindberg, enhetschef Uppdrag och extern service SCB
Lucas Fischer Madsen, Göteborgs universitet
Maria Nilsson, Vetenskapsrådet
Helena Nilsson, Jönköpings universitet
Roujman Shahbazian, Stockholms universitet

Frånvarande:

Susanna Bylin, Vetenskapsrådet
Torun Österberg, Göteborgs universitet
Oscar Stålnacke, Umeå universitet
Freja Werke, sektionschef, mikrodataverksamheten, SCB

Inledning

Susanne hälsade alla välkomna. Mötet inleddes med en presentationsrunda.

1. På gång på SCB

Jenny Lindberg, enhetschef, SCB, berättade att SCB har ny generaldirektör från 1 april, Eva-Lo Ighe, tidigare GD för Inspektionen för socialförsäkringen.

Jenny berättade också SCB har fått ett uppdrag att utreda hur SCB:s kärnuppdrag kan utökas för att omfatta datahantering för ett bredare samhällsbehov.

SCB har dessutom fått: [Uppdrag till Statistiska centralbyrån att utreda förutsättningar för att tillhandahålla säkra behandlingsmiljöer enligt EHDS - Regeringen.se](#)

- Fråga: Vad menas med säker behandlingsmiljö?
 - Svar: Inom ramen för EHDS handlar det om att tillgängliggöra data, inte nödvändigtvis att komma åt data direkt, utan att arbeta mot data som man inte har direkt tillgång till. Bygger på förbehåll med slutdatum för åtkomsten.

2. På gång på Vetenskapsrådet

Maria Nilsson, Vetenskapsrådet (VR) berättade att man är snart klar att leverera svar på [Uppdrag till Vetenskapsrådet att lämna förslag om samordning och organisatorisk förändring av e-infrastruktur för forskning - Regeringen.se](#). Ett uppdrag som VR fick 2024. Idag finns E-infrastruktur uppdelat på flera organisationer. Målet är att strukturera upp detta bättre. VR kommer lägga fram förslag till regeringen, bl.a. att VR tar på sig en samordnande roll.

VR har ersatt webbsidan registerforskning.se med en ny sida: [dataguiden.se](#). Sidan är publik, men inte klar och kommer att lanseras efter sommaren.

VR, liksom SCB, deltar i förberedelser för införandet av EU-förordningen om ett europeiskt hälsodataområde (EHDS).

Ny lag från den 1 jan om att föra vissa forskningsdatabaser ger nya möjligheter för svensk forskning. VR har inte ännu fått in någon ansökan.

- Fråga: Hur går det till med en beställning/utredning av forskningsdatabaser?
 - Svar: Det finns en processbeskrivning på VR:s hemsida. [Bedömning av framställningar om att få föra vissa forskningsdatabaser - Vetenskapsrådet](#)

På VR:s uppdrag har SCB framställt två dataset med offentliga mikrodata för utbildningsändamål:

- Befolkning: Utdrag från LISA 2010, 2011, 2012, personer 15 år och äldre
- Utbildning: Utdrag från flera skolregister, personer födda 1990 som gick ur åk9 2006

SCB ser begränsad användning av dataseten då anonymiseringen inneburit omfattande informationsförlust och att slutsatser inte kan dras. Det återstår för Vetenskapsrådet att bestämma hur dataseten ska tillgängliggöras.

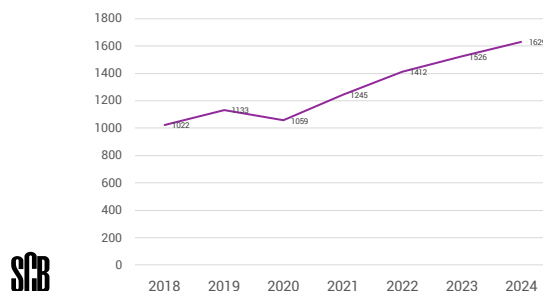
- Fråga: Hur har dataseten framställts?
 - Svar: Målet var att dataseten inte ska innehålla personuppgifter, värden har grupperats hårt, tex. Födelseland har grupperats i två grupper; född i Sverige och utrikes född, födelseår har grupperats i 5-årsklasser. Efter gruppering har ett urval dragits bland de med vanligt förekommande kombinationer av värden.

3. Information från SCB om MONA

- Ökad användning av MONA

Susanne visade några bilder över den ökande användningen av MONA. Antalet olika användarkonton som används fortsätter att öka. Till exempel användes 825 olika användarkonton i maj. Under hela 2024 användes 1 629 olika användarkonton.

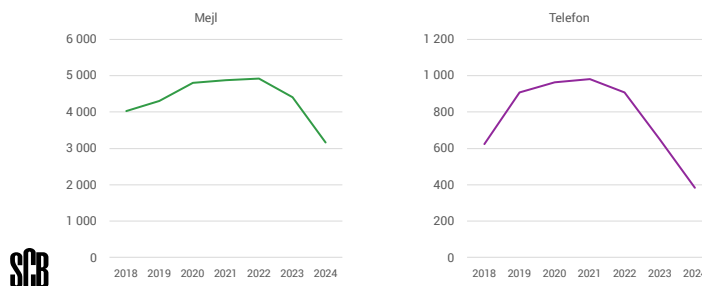
Antal unika inloggade användare, 2018-2024

Antalet jobb i batchmiljön fortsätter också att öka och uppgick till 56 000 under 2024. Susanne påminde om att forskare kan med manuella rutiner kan få projektdata överförda till BIANCA-klustret på Uppmax vid Uppsala universitet, där det finns betydligt bättre prestanda. Ett fåtal forskare har testat hittills.

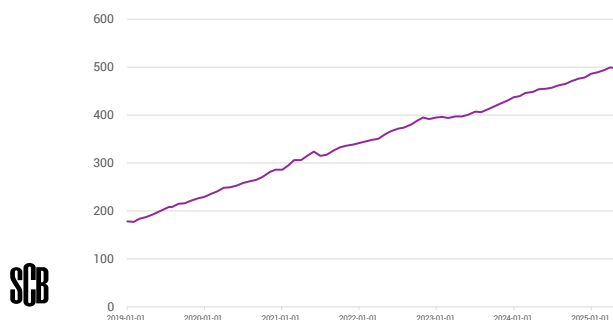
Det nya inloggningssättet som infördes under våren 2023 har inneburit att färre användare behöver kontakta MONA-supporten för hjälp, vilket framgår av diagrammen nedan.

Supportärenden, 2018-2024

Diagrammet över lagring i projektmappar visar en fortsatt ökad lagring. Susanne betonade att det är viktigt att var och en löpande raderar data man inte behöver, det är inte bara en fråga om kostnader utan också att mängden data påverkar återställningstiden vid ett haveri.

Lagring i TB, 2018-

- SAS kan komma att utgå den 1 dec
Nytt avtal om SAS-licenser är under upphandling, det finns risk för att priset ökar så mycket så att antalet användare måste begränsas. SAS kan därför komma att utgå från den 1 dec. Användare av SAS i MONA är informerade.

- Fråga: Har man kollat med SoS som bara levererar via SAS?
 - Svar: Vi tror att det kan ändras framöver då SoS tittar på andra lösningar. Det är möjligt att transferera SAS-dataset till andra filformat ex. med StatTransfer. Vissa programvaror kan också öppna SAS-dataset utan att ha tillgång till SAS.

- Ny MONAWebb

MONA-supporten har under en längre tid arbetat med den nya MONAWebben, förutom en allmän uppdatering av design och tillgänglighet (till exempel anpassning för mobil och personer med funktionsvariationer) tillkommer ny funktionalitet för användare, handläggare, MONA-supporten samt för den nya rollen projektadministratörer. Olof berättade hur långt man kommit i arbetet och att lansering till användare beräknas ske i höst.

4. Synpunkter från referensgruppen

- Lucas Fischer Madsen, GU
 - Villig förtrupp till projektadministratör.
 - Eloge till supporten.
- Helena Nilsson, JU
 - Villig förtrupp till projektadministratör.
 - Tummen upp för hur MONA fungerar.
- Olle Hammar, LNU
 - Bra resultat efter diskussionerna om replikering på förra mötet. En medarbetare föreslog att det kunde finnas en kryssruta eller liknande på Etikprövningsmyndighetens ansökningsformulär att replikering ingår.
 - SCB tror att det är effektivare om ett sådant önskemål kommer från universitetet i stället för från SCB.
 - Oscar kommenterade att han nyligen gjort en ansökan om etikprövning som omfattar replikering.
 - Vilken möjlighet finns det att skapa en databas med data som sedan kan användas för att leverera till andra projekt?
 - Det finns tyvärr ingen möjlighet, SCB har inte lagstöd att hålla den typen av data, det måste flyttas ut till LNU i så fall.
 - Kan ett projekt begära att få data utlämnade till ett annat projekt?
 - Nej, tyvärr. SCB har inte lagstöd att använda kodnycklarna att föra över data från ett projekt till ett annat.
 - Kan jag begära ut data från MONA med personnummer?
 - Ja, det är möjligt, om det finns tillräckligt stöd för att hantera personnummer.

- Martin Hällsten, SU
 - MONA fungerar bra
 - Nyfiken att höra hur det går till när någon gör en replikering.
- Roujman Shahbazian, SU
 - MONA fungerar bra.
 - Många medarbetare har jobbat med annat än registerdata
- Johan Holmberg, UmU
 - MONA fungerar bra.
 - Fråga om att göra MatLab tillgängligt i MONA via projektfinansiering, och då betala sin egen licens.
 - SCB ska begära in prisuppgift på MatLab.
- Oscar Erixson, UU
 - Kan kanske tänka sig att betala för sin egen licens för programvaror som nu saknas i MONA.
 - Nöjda på det stora hela.
 - Vad betyder det när sitt batchjobb stängs ner av System administrator?
 - Ett jobb har stängts ner efter ca 30 minuter. Förmodligen har minnesåtgången gått över gränsen.
 - Diskussioner om skillnader mellan sekretessen i olika länder och hur uttag går till och vilka kontroller som utförs.
- Maria Nilsson, VR
 - Väldigt mycket på gång med utredningar och uppdrag.
 - Uppdrag med öppen tillgång till forskningsdata.
- Martin Brandhagen, VR
 - Inget att tillägga

5. Övriga frågor

- Fråga: Hur är det med AI-verktyg, är det på gång i MONA? Som ChatGPT eller liknande att kunna använda i MONA.
 - Svar: Inget på gång i nuläget. Det finns diskussioner på SCB om lokala installationer, men det är inget som är på gång.

Nästa möte

Nästa möte till hösten. Susanne skickar kallelse.

Susanne tackade alla för deras medverkan.